

Світлана Талан

Де живе свобода

Золота письменниця
України

Світлана Талан

*Де живе
свобода*

РОМАН

ХАРКІВ КЛУБ
2020 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
Т16

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Петро Вихорь*

ISBN 978-617-12-7901-8 (PDF)
ISBN 978-617-12-7649-9

- © Талан С. О., 2020
- © Depositphotos.com / SolominViktor; arkusha, обкладинка, 2020
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2020
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

Я не люблю нещасних. Я щаслива.
Моя свобода завжди при мені.

Ліна Костенко

Пролог

Сивочолий хмурий чоловік з великою пишною бородою, яка ще не встигла змінити свій чорно-смолистий колір на попелястий, неспішно вдягнувся, увімкнув електрочайник, дістав філіжанку для кави. Він подумав, що іноді людині потрібно так мало, наприклад, посуду. У його старій настінній шафці була одна-єдина філіжанка, і цього було для нього достатньо, щоби починати ранок з кави, потім по обіді з неї попити міцного чаю, а ввечері насолодитися запареними духмяними травами з медом.

Клацнув чайник, і Володимир сипнув у чашку столову ложку розчинної кави, залив окропом. По кімнаті рознеслися приємні пахощі, такі самі, як у минулому його житті, коли була родина і каву заварювала дружина. Чоловік тяжко зітхнув, сів за стіл, сьорбнув ковток гарячого напою, чиркнув запальничкою, смачно затягнувся димом. Так починалися його ранки впродовж останнього року. Він поглянув на годинник — була шоста година, тож можна не поспішати, на робочому місці Володимир має бути о сьомій. Покінчивши з кавою, він допалив, притиснув недопалок на попільничці так, немов чавив щось бридке. Колись він хотів кинути палити і навіть дружині обіцяв, що позбудеться згубної звички,

коли вона народить йому первістка. Не судилося! Нема ні дітей, ні дружини, лише він — самотній відлюдько під чужим прізвисьмом та безкінечність лісів за шлагбаумом на контрольно-пропускному пункті.

Володимир дістав з холодильника шмат сала, пучок ріпчастої цибулі та чотири сирих яйця. Усе це він учора купив у бабці Лукерії, дев'яностолітньої старої, яка з усім цим «багатством» припхалася ввечері до нього на КПП і вмовила купити цю смакоту. Він не дуже опирався, знаючи, що у Лукерії пенсія маленька, а йому все одно щось потрібно купувати, щоб брати з собою на чергування для перекусу. Чоловік зітхнув, згадавши, як колись йому хотілося заробити більше, аби порадувати кохану дружину, а тепер капає зарплатня на картку, а витратити нікуди, хіба що на харчі. Та чи багато йому одному потрібно? Аби чимось «заморити черв'ячка», щоб не смоктало під ложечкою. Відрізавши кілька шматків хліба, Володимир поклав їжу в пакет і, прихопивши пачку цигарок, вийшов надвір.

Один із ясних днів початку червня птахи славили голосними дифірамами. Тихий погожий літній ранок привітав самотнього чоловіка блакитним безхмарним небом, яке розгорнуло для нього свої обійми. Володимир усміхнувся собі у вуса і почимчикував до будиночка на КПП. Сьогодні останній день його чергування, потім — два тижні вихідних, які він не знатиме куди подіти, але то буде лише завтра, а сьогодні знову будуть численні екскурсанти. Володимир другий рік поспіль спостерігає за охочими побачити на власні очі мертві міста і села у зоні відчуження, але й досі не може їх зрозуміти.

«Що так притягує сюди людей? — щоразу думав він, коли маршрутки, таксі й навіть колони великих автобусів підвозили людей до пункту пропуску. — Бажання

впевнитися в тому, що природа мстить людству за легко-
важність, доводить, що до всього живого слід ставитися
дбайливо? Чи побачити масштаби техногенної ката-
строфи? Може, подивитися, що помирають не лише
живі істоти, а й будинки?»

Володимирі було незрозуміле бажання екскурсантів,
а запитати жодного разу не наважився. Він не звик вла-
зити людям у душі й сам не хотів, щоб до нього чіпля-
лися з запитаннями.

Підійшов перший автобус, із якого вийшла весела
ватага молоді, за ним — ще один, потім приторохтіла
стара запилена маршрутка. Його робочий день роз-
почався, як завжди, хіба що змінювалися обличчя екс-
курсантів...

Наприкінці дня Володимир уже не чекав відвідувачів
чорнобильської зони відчуження, коли з таксі вийшли
двоє: довготелесий юнак та його супутниця — білява дів-
чина невисокого зросту. Вони вивантажили кілька ве-
ликих валіз на коліщатах, на спини почепили такі ж самі
важесні наплічники, огляділися і попрямували до чоло-
віка у формі на КПП.

— Доброго вам дня! — привітався юнак.

— Та ні, скоріше, що вечора, — відповів Володимир. —
Напевно, ви сьогодні вже не зможете потрапити туди, —
він кивнув головою у бік лісу за своєю спиною.

— Ми не на екскурсію, — несміливо озвалася дівчина.

— Невже? — скинув угору густі чорні брови Володи-
мир. — То ви до когось у село?

— Ні, нам потрібно знайти житло, — відповів юнак
і додав: — Винайняти на короткий термін.

Володимир розумів, що з такою кількістю особистих
речей, іще й мольбертом, прикріпленим до однієї з ва-
ліз, на короткий термін сюди не приїздять, але подумав,
що то не його справа.

— То пройдіться селом, хат порожніх повно, — порадив чоловік.

— Нам потрібно там! — білява дівчина вказала пальцем за колючий дріт.

Володимир помовчав. Він добре знав, що в другу зону селитися заборонено, хоча його будиночок був саме там, за дротом, біля покинутої сільської церкви, але ж він тут працює і має право тут жити.

«Неспроста ця парочка хоче сховатися від людей, — подумав він. — Напевно, у них, як і в мене, є на те поважні причини. Та хіба то моя справа?»

— Ось! — юнак дістав стодоларову купюру, простягнув її чоловікові. — Нам справді дуже потрібно пожити там кілька днів.

— Сподіваюсь, ви не сталкери? — поцікавився Володимир.

— Хто? — глипнув на нього юнак.

— Нелегальні екскурсанти, які називають себе сталкерами, — пояснив чоловік.

— Ні, у нас інші плани, — відповіла дівчина.

— Ось вам ключі, — сказав чоловік, відвівши від себе руку юнака, — підете до мого будинку, а я звільнюсь за кілька годин і підійду до вас.

Чоловік вказав, куди вони мають іти. Побачивши, що хата чоловіка стоїть по той бік огорожі, молоді люди зраділи. У блакитних виразних очах дівчини спалахнув вогник надії та вдячності.

— Спасибі! — усміхнулась вона.

— Тільки не блукайте ніде, будьте вдома і чекайте на мене, — порадив він.

— Не переймайтесь, ми вас не підведемо! — пообіцяв юнак, хвацько підхопивши валізу. — До речі, мене звати Родіон, — представився він. — А це — моя дівчина Лія, тобто Віталія.

— Я — Володимир Іванович, — промовив чоловік. —
Ідіть уже, бо ще керівництво помітить.

— Ми швиденько! — сказав юнак.

Володимир провів поглядом молодих людей, які швидко попрямували у бік його будинку. Вони виглядали щасливими, майже такими, як він сам кілька років тому, коли під чужим іменем прибув сюди, шукаючи прихистку у зоні відчуження.

— От дівряга голова! — пробубонів він собі під ніс. —
Забув попередити, що в кімнаті стоїть труна — дівча може злякатися.

Чоловік пішов до будинку на пункті пропуску. Там у шухляді старого стола припадав пилом мобільний телефон. Його видали охоронцям як службовий для спільного користування, але Володимир не любив ним користуватися. За рік звик, що нема кому телефонувати, хоча колись усе було інакше. Він знав, що молодь не уявляє свого життя без сучасних гаджетів, тож, напевно, і в парочки має бути мобільник, але він не знав їхнього номера.

«Якщо їм справді потрібно від когось сховатися, то труна не злякає», — вирішив він і засунув телефон у шухлядку.

Частина перша

Свобода існує лише для того, хто кудись іде.

Антуан де Сент-Екзюпері

Розділ I

Родя затамував подих, коли у клас зайшла вчителька математики Віталія Максимівна. Здавалося, що дихання сперло і щось перекрило горлянку, не даючи навіть дихнути. Від того в очах на мить помутніло, і лише тоді, коли вдалося зробити глибокий видих, столи, шафа, дошка — усе повернулося на свої місця. Бічним зором Родіон ловив на собі насмішкуваті погляди однокласників, але вдавав, що не помічає їх. За пів року від того часу, як до них замість математички, котра пішла на пенсію, прислали нову вчительку, все у його житті перевернулося. Алінка, подружка Роді, перша помітила в ньому зміни. Він, як і раніше, зустрічався з нею вечорами, у вихідні тусувався у нічних клубках, навіть щодня проводжав додому зі школи. Все було як і раніше і водночас інакше. Родіон чекав на уроки математики, щоб побачити нову вчительку. Йому подобалось у ній геть усе: виразні очі кольору весняного неба, біляве хвилясте волосся, яке вона збирала на потилиці у високу зачіску, тонка шия і маленькі, як у дівчинки-підлітка,

груди. Однокласниці хлопця кепкували з низького зросту вчительки, говорили, що в неї короткі ноги і тому вона носить взуття на високих підборах, але Родіону Віталія Максимівна все одно здавалася ідеально складеною.

Вчителька пояснювала новий матеріал, але всі формули й досягнення науки здавалися Роді нікчемними у порівнянні з тим локоном волосся, у яке заплутався пустотливий промінчик сонця й позолотив його. Родіон примружив очі, замилувавшись, як проміння пронизує наскрізь кожну волосинку, роблячи її майже прозорою.

«Як золота нитка», — подумав він, замилувавшись світлими волосинками.

Хлопець відчував блаженство, вслуховуючись у приємний, по-справжньому жіночий голос Віталії Максимівни, аж поки його з цього стану не вивів Алінчин поштовх ліктем під бік. Він тихо зітхнув, кинувши невдоволений погляд на сусідку за столом.

— Чого тобі? — пошепки запитав він.

— Рота закрій, бо муха залетить, — відповіла вона й підсунула йому ближче свого зошита: — Переписуй, розтяпо!

Лише зараз Родіон помітив, що вчителька вже списала пів дошки, а в нього на папері стоїть лише дата: 15.01.2018 р. Він кивнув Алінці на знак подяки і включився в роботу.

Після занять Родя зайшов з хлопцями за ріг школи. Тут вони мали дочекатися дівчат, аби потім разом у дворі сусіднього будинку посидіти, поговорити та викурити по цигарці. На подвір'ї приватної школи палити вони не наважувалися, щоб не дратувати директорку Алевтину Миронівну, жінку строгу і нетерпиму до будь-якого порушення дисципліни у її, як вона висловлюється, «найкращому навчальному закладі міста». Та й Родіону не потрібні зайві вислуховування докорів та повчання батьків. Хлопець не те що боявся їх, але почути відмову в подарунку новенької автівки на день народження аж ніяк не хотілося. Батько Родіона,